

KWARTALNIK ROLNICZY

ORGAN POLA DOŚWIADCZALNEGO
ROLNICZO - CUKROWNICZEGO „KAZIMIERZA WIELKA“.

Wychodzi co 3 miesiące

pod redakcją

KAZIMIERZA STECKIEGO

kierownika Pola Doświadczalnego.

Adres redakcyi: Kazimierza Wielka, poczta na miejscu, Ziemia Kielecka.

Prenumerata rocznie wynosi 16 koron.

Ceny ogłoszeń: Cała stronica 60 koron, połowa stronicy 30 koron, trzecia część stronicy 20 koron, czwarta część stronicy 15 koron, szósta część stronicy 10 koron.

TREŚĆ NUMERU:

Ogólne sprawozdanie z działalności Pola Doświadczalnego za rok 1918	1
Sprawozdanie z działalności Pińczowskiego Okręgowego Towarzystwa Rolniczego z siedzibą w Kazimierzy Wielkiej za rok 1918. — Węgliński.	9
Sprawozdanie z działalności Kazimierskiego Związku Kółek Rolniczych za rok 1918. — Węgliński.	11
Dreńmy więc! — Adam Byszewski.	13

KWARTALNIK ROLNICZY

Ogólne sprawozdanie z działalności Pola doświadczalnego Rolniczo-cukrowniczego w Kazimierzy Wielkiej za 1918 r.

Wojna europejska wycisnęła swe piętno na działalności Pola Doświadczalnego. Główne prace doświadczalne skierowane są po linii wieloletnich doświadczeń na terenie samego Pola Doświadczalnego. Zajmowano się badaniem ilości wysiewu zbóż. Jest to pytanie wojenne, chodzi tutaj o możliwie mały wysiew zbóż, a równocześnie uzyskanie wysokiego zbioru. Badano odmiany zbóż ozimych, badania te prowadzono nad odsiewami odmian, gdyż oryginalnych zbóż, ani krajowych ani zagranicznych nie można było otrzymać. Na zakończenie dodam, iż na Polu Doświadczalnym wyrównywano teren pola za pomocą jednostajnego siewu wyki. Wyrównanie to było koniecznym, ze względu na zepsutą strukturę gleby, skutkiem działań wojennych.

Doświadczenia zbiorowe zdołano założyć w 4-ch okolicznych folwarkach w liczbie 6. Tak małą ilość tego rodzaju doświadczeń założono skutkiem trudności natury gospodarczej. W tych trudnych warunkach zarządy folwarków wstrzymywały się od prowadzenia doświadczeń polowych.

Co się tyczy zainteresowania się rolników zakładem Doświadczalnym, to na ogół jest ono znaczne. O tem świadczy opieka, jaką otaczają zakład i pomoc jaką niejednokrotnie udzielali w czasie wojny.

Małorolni zwracają się tutaj o porady rolnicze i w okresie wegetacji chętnie odwiedzają Pole Doświadczalne. Urządzane zjazdy małorolnych w roku sprawozdawczym gromadziły po paraset ludzi.

Zainteresowanie się sprawą doświadczalno-rolniczą objawia się również w dążeniach, aby tutejsze Pole Doświadczalne przemianować na

Stację Rolniczo-Doświadczalną. Zarząd Pola Doświadczalnego, jak również ogólne zebranie członków subwencyonaryuszy parokrotnie swoją opinię w tym kierunku wyrażały.

Wiadomości ogólne.

Gleba pola doświadczalnego jest lössem prochnicznym (czarnoziem zdegradowany), leżącym na godłożu lössowym. Grubość gleby waha się od 25 do 120 cm.; podglebie koloru szaro-żółtego, miejscami z czerwonymi plamami; podłoże jasno-żółte z zielonawymi plamami w tych miejscach, gdzie ciemna warstwa gleby jest głęboka. Podłoże ma dużo żyłek spłukanego węgla wapnia i konkrety wielkości orzecha laskowego. Węglan wapnia znajduje się na głębokości 60—120 cm.

Metodyka doświadczalna.

Metodyka doświadczalna zastosowana według Sekcji Stacji Doświadczalnej C. T. R., która w zasadzie polega na użyciu poletek conajmniej arowych (ar. = 5.35 pręt. kwadrat.) 3 krotnie powtarzanych; ilość wysiewu zbóż tak przy doświadczeniach nawozowych, jako też odmianowych, stosowaną była według jednakowej ilości wagowej na tę samą przestrzeń. W sposobie obliczeń wyników trzymano się zasady, że określano plon przeciętny z poletek, przyczem do takiego zestawienia wciągano poletka na oko normalnie w polu się przedstawiające, poletka uszkodzone usuwano. Pomimo jednakowego wyglądu w polu, poletka równoległe mogą wykazywać w wynikach poważniejsze różnice. Dla tego przy obliczaniu przeciętnych przyjmowano, że granica błędów doświadczalnych przy kłosowych nie powinna przekraczać 10⁰/o przy ziarnie, a 20⁰/o przy słomie i plewach, przy okopowych 15⁰/o. Liczby wątpliwe opatrzone znakiem (?). Od tych zasad odstępowano tylko w wypadku przeprowadzania wieloletniego doświadczenia, pomieszczano je bez względu na granice stwierdzonych wahań, żeby nie stracić materiału może zgodniejszego w latach następnych.

Analiza gleby Pola Doświadczalnego:

Próchnicy	1.692 ⁰ /o
N. ogólny	0.048 „
CaO	0.940 „
K ₂ O	0.131 „
P ₂ O ₅	0.104 „
H ₂ O	3.770 „
Si O ₂	0.280 „
Fe ₂ O ₃ + Al ₂ O ₃	3.640 „
Mg O	Ślad
SO ₃	0.240 „

Opady atmosferyczne w 1918 roku.

		z przeniesienia 168.6 mm.
Styczeń	9.0 mm.	Lipiec . . . . . 217.4 "
Luty	1.9 "	Sierpień . . . . . 113.6 "
Marzec	3.7 "	Wrzesień . . . . . 51.2 "
Kwiecień	23.1 "	Październik . . . . . 54.1 "
Maj	50.4 "	Listopad . . . . . 5.0 "
Czerwiec	80.5 "	Grudzień . . . . . 53.8 "
	168.6 mm.	Razem za rok . 663.7 mm.

Skład Zarządu Pola Doświadczalnego:

PP. Julian Tołłoczko, Julian Zakrzeński, Władysław Ślaski prezes,
Włodzimierz Dobrzański

Hr. Leon Lubieński

Dr. Teofil Szańkowski

Adam Byszewski (jun.)

Józef Kleszczyński

Delegaci Towarzystwa Rolniczego
Pińczowskiego

Delegaci Towarzystwa Rolniczego
Miechowskiego

Personal Pola doświadczalnego:

Kierownik Kazimierz Stecki

Asystent na czas robót polnych

Dozorca pola Tomasz Kruszyński

Działalność Pola Doświadczalnego

daje się zogniskować w następujących punktach:

- 1) Stałe doświadczenie na polu doświadczalnym: 12 doświadczeń założono; 10 zebrano.
- 2) Doświadczenia w okolicznych folwarkach: 6 doświadczeń założono; 3 zebrano.
- 3) Działalność społeczno-oświatowa.
- 4) Sprawozdanie rachunkowe.

I. Stałe doświadczenie na polu doświadczalnym.

Płodozmian 4 polowy: buraki cukrowe, jęczmień, koniczyna czerwona i ozimina.

Uwaga: Plony obliczane z hektara w cetnarach metr.

I. pole jęczmień:

a) Doświadczenie nad następczem działaniem nawozów pomocniczych wobec obornika.

Obornik dano w jesieni 1916 r. Nawozy pomocnicze na wiosnę 1917 r. pod buraki cukrowe. W czasie regetacji dało się stwierdzić działanie następcze pełnego nawożenia pomocniczego na jęczmieniu.

Najwyższy plon jęczmienia 29.2 q ziarna 28.7 q słomy uzyskano na 300 q obornika + 40% soli potasowej + 4.5 q żużli + 1.75 q siarczanu amonu. Zwyżka plonu wynosi + 3.8 q ziarna + 3.6 q słomy.

Najniższy plon 25.2 q ziarna + 26.6 q. Słomy uzyskano na oborniku 300 q + żużli 4.5 q zwyżka plonu wynosi + 0.1 q ziarna + 1.5 q słomy.

b) Następcze działanie gnojówki:

Gnojówkę dano w roku 1917 w maju.

	ziarna z ha q	słomy q
Bez gnojówkę otrzymano urodzaj	22.5	22.7
10.000 litrów gnojówki dane powierzchni	23.2	22.7
100.000 " " " między rzędy burak.	22.6	22.3
Zwyżka plonu przy 10.000 litrów gnojówki . . . +	0.7	0.0
" " " 100.000 " " " . . . +	0.1	- 0.4

Działania gnojówki w czasie wegetacji nie obserwowano.

c) Doświadczenie nad następczem działaniem siarczanu amonowego.

Siarczan amonu dano w 1917 r. na buraki cukrowe.

	ziarna q	słomy q z ha.
Bez siarczanu amonu otrzymano plon	22.5	22.7
Siarczan amonu 1.75 q na ha przed sadzeniem	23.8	23.3
" " 1.75 q na ha powierzchni	24.2	24.5
Zwyżka plonu na siarczanie amonu przed sie- wem z ha	+ 1.3	+ 0.6
Zwyżka plonu na siarczanie amonu powierzch- wnie sianego z ha	+ 1.7	+ 1.8

d) następcze działanie mechanicznej uprawy.

	ziarna q	słomy q z ha
Orka 3" w roku 1916 w jesieni otrzymano plon	19.5	22.5
Orka 6" w roku 1916 otrzymano zwyżkę plonu +	2.0	+ 0.5
Regolówka 24' otrzymano zwyżkę plonu	- 0.1	- 1.5
Orka 4" + pogłębiacz 5' otrzymano zwyżkę plonu +	1.8	+ 1.2

Pole II. Wyka.

Doświadczenie nad następczem działaniem nawozów pomocniczych danych w 1916 roku. Z powodu pory deszczowej w czasie zbiorów wyki doświadczenie to zostało zniszczone.

Pole III. buraki cukrowe.

Doświadczenie nad działaniem wapna.

Wpływ następczy nawozów pomocniczych na plon buraków cu-

krowych, wobec obornika danego w jesieni roku 1917 w ilości 200 b na ha.

a) *Bez wapna* plon z hektara bez nawozów pomocniczych 325.4 q.

Bez wapna najwyższa zwyżka plonu na 40% soli potasowej 1.1 q + superfosfacie 3.4 + siarczanie amonu 1.1 + 44.0 q z ha buraków cukrowych.

Bez wapna najniższa zwyżka plonu na 40% soli potasowej 1.1 q + superfosfacie 3.4 q + 18.2 q z ha buraków cukrowych.

b) *Wapno palone mielone 35 q na ha.*

	q na ha
Plon z hektara bez nawozów pomocniczych	364.1
Najwyższa zwyżka plonu na 40% soli potasowej 11 q + superfosfacie 34 q + siarczanie amonu 11 q	+ 29.0
Najniższy plan otrzymano na 40% soli potasowej	— 11.2

c) *Szlam wapienny z fabryki cukru 185.0 q na ha.*

Plan z ha bez nawozów pomocniczych	3425 q
Najwyższy plon otrzymano na superfosfacie 3.4 q (zwyżka)	+ 18.5 „
Najniższy plon zniżka na samym siarczanie amonu 1.1 q	— 5.7 „

Pole IV. Wyka.

Pole z powodu działań wojennych zdewastowane. Wyka zasiana w celu poprawienia struktury pola i w celu wyrównania.

Płodozmian 3 polowy: ozimina, buraki cukrowe, jarzyna.

Pole V. Odmiany pszenic.

a) *Doświadczenie nad wartością 9 odmian pszenic.*

	Plon z ha w q.	
	ziarna	słomy
Wysoko litewka	25 8	30 2
Wanda	24.1	29.3
Książę Saski	23 2	36.2
Konstancya	22.5	31.1
Słoneczna	22 4	33.1
Extra Square Head	21.6	29.4
Książę Saski z Wierzbna	21 3	31.5
Dańkowska graniatka	20.8	32.2
Iduna	20.5	31.7

Odmiany pszenic uszeregowane według plonu ziarna.

b) Doświadczenie z ilością i jakością siewu pszenicy „Słonecznej“.

		Plon z ha	
		ziarna q	słomy q
Wysiew na ha	164 kg. rzędy co 10 cm. siew nieporuszany	22.4	31.2
" " " 85 " " " 20 " " nieporuszany		15.8	23.9
" " " " " " " " " " " okopany		17.2	27.8
" " " " " " " " " " " obredlony		16.9	30.2
" " " 60 " " " 30 " " nieporuszany		14.7	24.3
" " " " " " " " " " " okopany		16.9	30.1
" " " " " " " " " " " obredlony		16.2	27.7
" " " 120 " " 2×10 co 20 cm siew nieporuszany		20.2	23.6
pasy			
" " " " " " " " " " " okopany		20.2	29.1
" " " " " " " " " " " obredlony		20.5	30.6
" " " 135 " " 3×10 " " " " nieporuszany		23.5	29.5
pasy			
" " " " " " " " " " " okopany		24.4	31.3
" " " " " " " " " " " obredlony		24.2	28.9

Najniższy plon dał siew 60 kg. nieporuszany; najwyższy — pasowy 3×10 cm. okopany.

Pole dodatkowe. Żyto.

Doświadczenie z jakością i ilością wysiewu żyta.

		plon z ha q	
		ziarna	słomy
Wysiew na ha	164 kg. siew rzędy co 10 cm. siew nieporuszany	23.8	32.1
" " " 85 " " " " 20 " " nieporuszany		22.4	34.8
" " " " " " " " " " " okopany		24.2	31.8
" " " " " " " " " " " obredlony		23.3	31.2
" " " 60 " " " " 30 " " nieporuszony		22.2	31.8
" " " " " " " " " " " okopany		22.6	30.9
" " " " " " " " " " " obredlony		24.2	32.3
" " " 120 " " pasy co 2×10 " " nieporuszane		23.1	34.7
" " " " " " " " " " " okopany		25.2	32.5
" " " " " " " " " " " obredlony		27.9	33.3

Najniższy plon dał siew 60 kg. na ha nieporuszony, najwyższy — pasowy obredlony.

Pole dodatkowe, żyto

Odmiany żyta.

Plon z ha w q	Petkus miejscowy	plon ziarna	23.4 q	słomy	32.1 q
" " " "	Petkus z Wierzbna	" "	24.8 "	" "	32.9 "

Pole VI. Buraki cukrowe.

Doświadczenie z nawozami zielonemi, jako poplony.

Po spręczeniu oziminy zasiano w lipcu dnia 15 następujące rośliny:

1) Rzepak zimowy	wysiew na hektar	24 kg
2) " letni . . .	" " "	24 "
3) Gorczyca . . .	" " "	24 "
4) Peluszka . . .	" " "	200 "
5) Wyka . . .	" " "	200 "
6) Bobik . . .	" " "	200 "
7) Łubin niebieski	" " "	200 "
8) Mieszanka . . .	" " "	400 "

W końcu października rośliny przyorano.

Najwyższy plon buraków cukr. otrzymano na mieszance . . .	= 290.4 q z ha
Najniższy " " " " rzepaku letnim	= 218.8 " "
Plon bez nawozów zielonych	= 161.1 " "

II. Doświadczenie w okolicznych folwarkach.

1) K s z c z o n ó w (Dobra Czarkowy, własność hr. Pusłowskich.)

Doświadczenie z żytem (potrzeby nawozowe gleby.)

Bez nawozów pomocniczych plon z ha ziarna . . .	11.8 q, słomy 24.3 q
Najwyższy plon otrzymano na superfosfacie 3.4 q +	13.4 " " + 18.0 "
Najniższy " " " soli potasowej 1.1 " +	7.6 " " + 8.7 "

2) P o n i n. Właściciel p. Tadeusz Mazurkiewicz.

Doświadczenie z pszenicą. (Ilości nawozów pomocniczych).

Bez nawozów pomocniczych plon z ha . . .	ziarna 19.4 q słomy 45.2 q
Najwyższy plon otrzymano na superfosfacie 4 q na ha +	na kainicie 4 q na ha " + 2.7 " " + 7.4 "
Najniższy plon na 1 q superfosfatu + 1 q kainitu =	. . . . . " - 0.5 " " - 1.1 "

3) K s z c z o n ó w.

Doświadczenie z odmianami pszenic.

	Plon z ha w q	
	ziarna	słomy
Słoneczna	44.3	84.7
Wanda	41.6	80.6
Konstancya	36.4	80.2
Książę Saski	36.1	78.0
Iduna	35.1	79.1

III. Działalność społeczno-oświatowa.

Skutkiem wojny działalność doświadczalna zakładu osłabła, dla tego Kierownik Pola Doświadczalnego mógł wziąć udział w następujących pracach:

1. Zorganizował Związek Kółek Rolniczych w Kazimierzy Wielkiej.
2. Przeprowadził miesięczny kurs rolniczy zimowy w Kazimierzy Wielkiej. Na kursie wykładało 10 prelegentów. Kurs ukończyło 40 słuchaczy.
3. Przeprowadził miesięczne wykłady wieczorowe w kwestyach społecznych. Na kurs uczęszczało około 200 osób.
4. Przeprowadził tygodniowe kursa rolnicze w Sokolinie.
5.   "   3 dniowe   "   "   w Gabułtowie.
6.   "   2   "   "   "   w Stadlicach.
7. Wziął udział w 3 dniowych "   "   we Wroninie (pow. Miechowski).
8. Wygłosił pogadanki w kółkach rolniczych w Kazimierzy Wielkiej.

"	"	"	"	w Kościelcu (organizacyjne)
"	"	"	"	w Wielgusie "
"	"	"	"	w Boszczyнку
"	"	"	"	w Cudzynowicach
"	"	"	"	w Sokolinie
9. Wziął udział jako prelegent w miejscowym Uniwersytecie Ludowym.
10. "   "   "   przewodniczący w pracach Polskiej Macierzy Szkoln.
11. Wziął udział jako przewodniczący w pracach Dozoru Szkolnego gminy Kazimierza Wielka.
12. Wziął udział w organizowaniu Towarzystwa Rolniczego w Kazimierzy Wielkiej.
13. Wziął udział w organizowaniu Średniej Szkoły powszechnej imienia Bartosza Głowackiego w Kazimierzy Wielkiej (szkoła otwarła uczni 60).
14. Redaguje „Kwartalnik Rolniczy“, organ Pola Doświadczalnego.
15. Urządził pokaz pola doświadczalnego dla uczącej się młodzieży rolniczej z Buska (szkoła rolnicza męska), Nieszkowa (szkoła dla kobiet) i słuchaczy kursów rolniczych w Kazimierzy Wielkiej, jak również wycieczkę tygodniową do lepszych gospodarstw w Pińczowskim i Miechowskim powiatach.

IV. Sprawozdanie rachunkowe

za czas od 1 stycznia 1918 roku do 31 grudnia 1918 roku.

Stan czynny

Gotówka Koron . . .	1020.00	
Składki członków . . .	4545.00	
Subsyd. Ministerstwa .	13767.00	
" Zw. Cukrownik.	1400.00	
" Tow. Rol. Kielce	500.00	
" Cukrow. Łubna	1250.00	
Dochód z pola doświad.	25730.00	49212.00
" " " wyka		
" w brodle . . .	600.00	600.00

Dłużnicy:

Zaległe subsydyum . . .	700.00	
Różni członkowie . . .	1650.00	2350.00
Nieruchomości wartość		
stodoły		3690.00
Ruchomości narzędzia		
maszyny	3790.00	3790.00

59642.00

Stan bierny

Rozchody kasowe:		
Pensye personalu . . .	10098.00	
Opał światło	2945.00	
Rozjazdy	561.00	
Robocizna konna . . .	6225.00	
" piesza	5271.00	
Nawozy pomocnicze . .	340.00	
Nasiona	1435.50	
Dosw. folwarczne . . .	499.00	
" włościańskie . .	40.00	
Remont narzędzi i ma-		
szyn	570.50	
Dzierżawa pól	1500.00	
pracownia	190.50	
Biblioteka pisma . . .	237,58	
Asekuracje	338.07	
Kancelarya	425.00	
Dług Działa Hand.		
Kielec	477.35	
Składki na wydział D. N.	562.50	31716.00
Kapitał zakładowy Stodoła . .		3690.00
Kapitał zakładowy narzędzia . .		3790.00
Wierzyciele cukrowni Łubna . . .		730.25
Wydawnictwa		2000.00
Olszyński za nawozy		180.00
Sklep za tow. pisemne		250.00
Fundusz inwestycyjny		17285.75
		59642.00

Kierownik Pola Doświadczalnego

K. Stecki

Sprawozdanie z działalności Pińczowskiego Okręgowego T-wa Rolniczego za rok 1918.

Towarzystwo Rolnicze zorganizowane zostało dnia 6 marca 1918 r.

Działalność rozpoczęta w czasie wyjątkowo ciężkim z powodu wojny, bez dostatecznych środków materyalnych, nie mogła być należycie rozwiniętą i wypełnić obowiązki podjęte. Przystąpiono jednak do pracy, licząc na poparcie rolników. W pierwszym rządzie przyjęło Towarzystwo na siebie rolę obrońcy interesów rolnictwa wobec władz okupacyjnych, następnie starano się o szerzenie oświaty rolniczej, dbając o postęp i rozwój na wszystkich polach rolnictwa,

Rok 1918, z powodu długotrwałych deszczów był wyjątkowo ciężki i pracowity dla rolników: zbiory zbóż były opóźnione i dokonane zostały z trudnością i kosztowniej, niż w innych latach, ze względu na brak rąk roboczych i inwentarza.

Pomimo tych niekorzystnych warunków, ostateczne wyniki kampanji rolnej, przy wysokich stosunkowo cenach zboża, były niezłe.

Skład Zarządu. (Rada Towarzystwa)

<i>prezes</i> : Stanisław Niemirycz	Zdzisław Boski
<i>v. prezes</i> : Kazimierz Ślaski	Julian Tołłoczko
<i>członkowie</i> : Ks. Stanisław Kocot	Stefan Olek
Kazimierz Stecki	<i>Sekretarz</i> : Stefan Węgliński
<i>Zastępcy</i> : Stefan Matecki i Antoni Sitko.	
<i>Komisja rewizyjna</i> : Hilary Bogucki, Adam Linowski i Piotr Klimeczyk.	

Delegaci do Rady Głównej Centralnego T-wa Rolniczego:

Władysław Ślaski, Julian Zakrzeński i Stanisław Galwas.

Członków T-wo liczyło 145, w tem z większej własności 63, z mniejszej własności 53, inteligencji 29 i 9 kółek rolniczych.

W roku sprawozdawczem odbyło się: ogólnych Zebrań T-wa — 3 i posiedzeń Zarządu 12.

Do ważniejszych prac i postanowień zaliczyć należy:

1. Utworzenie przy T-wie Rolniczem Sekcyi Nasiennej, która jako pierwsze swoje zadanie postanowiła zorganizować racjonalną hodowlę nasion, w celu wyprodukowania materiału siewnego pierwszej jakości, któryby zdobył sobie rynki tak krajowe, jak i zagraniczne.

2. Zorganizowano Sekcyę hodowlaną, staraniem której przeprowadzono w powiecie licencyę sztuk rasowych, dla ochrony materiału zarodowego, pośród koni i bydła.

3. Utworzono dział handlowy przy T-wie Rolniczem po przeprowadzeniu odpowiedniej reorganizacji istniejącej już Spółki Handlowej przy Komitecie Gospodarczo-Zapomogowym.

4. Pod egidę Towarzystw Rolniczych Pińczowskiego i Miechowskiego, przeszła Stacya Rolniczo-Doświadczalna w Kazimierzy Wielkiej.

5. Staraniem T-wa założono w Broniszowie majątku p. Jana Ślaskiego warsztaty: tkacki i powroźniczy.

6. Zaprowadzono lustracyę folwarków. Pierwsza taka lustracya odbyła się w Gunowie p. Kazimierza Ślaskiego — na folwarku Wilków — w połączeniu z wykładem o hodowli inwentarza; następnie na Stacji Doświadczalnej i w Budziszowicach z wykładem p. Włodzimierza Dobrzańskiego o hodowli nasion i hodowli ryb.

7. Wystąpiono o poprawę dróg w powiecie, również o kupno i przedłużenie kolejki Miechów-Działoszyce, przez Skalbmierz, Kazimierzę Wielką, Opatowiec do Żabna.

8. Urządzono w Kazimierzy Wielkiej, w dniach 19 i 20 czerwca kursa pszczelnicze.

9. Podejmowano starania o wyjednanie u Sejmiku powiatowego subsydjum dla T-wa Rolniczego w celu podzielenia takowego na Związek Kółek Rolniczych, Szkołę Rolniczą w Kazimierzy i na popieranie przemysłu tkackiego w powiecie.

10. Postanowiono wywierać wpływ moralny na ogół rolników, w celu niedopuszczenia, aby ziemia i lasy przechodziły w obce ręce.

11. Występowano do Władz okupacyjnych o zmniejszenie kontyngentu zbożowego, z powodu klęski deszczowej i gradu.

Tak się przedstawia w ogólnych zarysach działalność Pińczowskiego Towarzystwa Rolniczego, prowadzona w ciężkich warunkach tak politycznej, jak i materialnej natury.

Sprawozdanie kasowe Pińczowskiego Towarzystwa Rolniczego za rok 1918.

Wpływy		Rozchody.	
Wpłacone składki członkowskie	5080—	Pensya Sekretarza	2400—
„ „ jednorazowe	7231—	Lokal	2000—
„ „ dożywotnie	500—	wydatki kancelaryjne	3418'88
„ „ od Sekeyi hodowl.	340—	posłańcy	20—
Za broszurkę o lnie	1—	prenumeraty	49—
Saldo z sum asygnowanych aa kanc.	8'54	niedopłacone składki	10—
		Saldo w dniu 31. XII.	5263—
	<u>13160'54</u>		<u>13160'54</u>

Węgliński.

Sprawozdanie z działalności Kazimierskiego Związku Kółek Rolniczych powiatu Pińczowskiego za rok 1918.

Kazimierski Związek Kółek Rolniczych powiatu Pińczowskiego rozpoczął działalność swoją kulturalno-oświatową w warunkach ciężkich z powodu wojny i związanych z nią ograniczeń ze strony władz okupacyjnych. W równej mierze utrudniały działalność: małe zainteresowanie się i obojętność szerszego ogółu na sprawy rolnictwa. W końcu roku jednak pod wpływem usilnej pracy i agitacji Zarządu Związku, obudził się pewien ruch w kierunku kooperatywy handlowej.

Skład Zarządu

prezes: Władysław Ślaski

Michał Gołębiowski

v. prezes: Kazimierz Stecki*sekretarz:* Adam Skrzyniarz*członkowie:* Julian Piwowarski
Stefan Olek*instruktor:* Władysław Góralewski

Do Związku należało 26 Kółek Rolniczych mianowicie :

Bejsce	Góry	Nieprovice	Tempoczków
Boszczynek	Gabułów	Rachwałowice	Topola
Broniszów	Kazimierza W.	Rosiejów	Wielgus
Boronice	Kazimierza M.	Sielec	Wojciechów
Cudzynowice	Kobylniki	Stawiany	Zięblice
Czarnocin	Kościelec	Stradlice	
Dzierążnia	Książnice W.	Sokolina	

W roku sprawozdawczym odbyło się Ogólnych Zebrań 4: posiedzeń Zarządu 2.

Do ważniejszych prac Związku, zaliczyć należy :

1. W celu podziału pracy w Zarządzie Związku powołano do życia 4 komisje: odczytową, handlową, przemysłu ludowego i tkactwa i inspekcyjną, dla dokonywania lustracji gospodarstw Członków.

2. Dążono do utrzymania i rozwoju Stacji Rolniczo-Doświadczalnej w Kazimierzy Wielkiej.

3. Utworzono biuro porad rolnych i prawnych.

4. Występowano do Sejmiku powiatowego o przyspieszenie wprowadzenia Samorządu gminnego i Rad gminnych.

5. Podejmowano starania o wprowadzenie w życie — nauczania powszechnego.

6. Rozwijano propagandę w celu zakładania po wsiach Stowarzyszeń pożyczkowo-oszczędnościowych i straży ogniowych.

7. Urządzone trzydniowe kursa rolnicze w Kazimierzy Małej, Wielgusie i Rachwałowicach.

8. Urządzono pogadanki o pszelnictwie.

9. Przystąpiono do organizacyi Stowarzyszeń budowlanych.

10. Postanowiono, Związek Kółek Rolniczych oddać pod egidę T-wa Rolniczego, — w celu wydatniejszej pracy. — Odtąd wszystkie dochody Związku przechodzą na rzecz T-wa Rolniczego; Związek zostaje częścią składową T-wa, tem samem korzysta ze wszystkich urządzeń i pomocy Towarzystwa; T-wo Rolnicze zobowiązuje się utrzymywać instruktora; dla kontroli działalności Związku — T-wo deleguje 2 członków przedstawicieli do Zarządu Związku; We wszystkich sprawach do władz państwowych, Związek zwraca się za pośrednictwem T-wa Rolniczego.

Sprawozdanie kasowe Kazimierskiego Związku Kółek Rolniczych za rok 1918.

	Wpływy			Rozchody.		
	rub.	k.	h.	rub.	k.	h.
Składki od Kółek Rolniczych	65	—	1756	Pensya instruktora . . .	215	— 4672 40
„ jednorazowe . . .			900	Rozjazdy		250 —
„ od kieleckiego T-wa Rolniczego . . .	700			Koszta kancelaryjne . . .		808 20
„ od sklepu Kółka Rolniczego w Skorczowie			75	Mieszkanie instruktora . .	100	—
„ Kasy pożycz.-oszczędnościowej w Kazimierzy Wielkiej . . .			125	Zwrot pożyczki		90
Subsydyum od Centrali Handlowej w Radomiu .			1000	„ pomyłkowo dołączonych do Subsedyum od kieleckiego T-wa Rolniczego . . .	100	—
Wpłacono za pieczątki . .			50	Do uregulowania pożyczka		1125 —
pożyczono			1215			
Zamiana 360 rub. na korony à 48 K. Saldo-debet . . .			729 16			
			1095 44			
	415	—	6945 60		415	— 6945 60

Węgliński.

Drenujmy więc!

„Niema złej ziemi, są tylko źli gospodarze“ — zdanie wypowiedziane przez jednego z wybitnych rolników Królestwa polskiego, a niejednokrotnie poddawane krytyce z powodu swej apodyktycznej formy, ukazuje się w całej prawdzie tam, gdzie mamy możliwość zastanowienia się nad podstawą naszego gospodarstwa rolnego: nad ziemią jako taką. I tutaj zdanie to wypowiadam na podstawie experymentów, poczynionych na terenie jednego tylko jakiegoś partykularnego majątku, nabierze ogólniejszego znaczenia. Bowiemy wiemy, że ziarno skiełkuje nam na flaneli lub bibule kiełkownika, że ziemniak wyrośnie i w niedość ciemnej piwnicy, że jednym słowem siła wegetacyjna leży nie w ziemi, lecz w poszczególnem ziarnie, czy kłębie a natomiast, że przy dzisiejszym stanie wiedzy i techniki rolnej, w naszym ręku leży stworzenie takich warunków egzystencyi, by ta siła wegetacyjna się nie zmarnowała, lecz poszła w kierunku i do granic przez nas oczekiwanych.

Są ziemie błogosławione z natury, posiadające te warunki i tam

praca nasza ograniczy się niewątpliwie do wywołania chemicznych zmian za pomocą odpowiedniego nawożenia i do mechanicznej uprawy samej tylko powierzchniowej warstwy t. j. gleby rodzajnej. W większości jednak naszych gospodarstw niemożemy poprzestać na uprawie samej tylko warstwy rodzajnej wprost, musimy ją też pośrednio uprawić przez zadbanie o podglebie i podłoże. Odnosi się to do wszystkich tych ziem, których, glebna warstwa uformowana jest w jakichkolwiek nieprzepuszczalnych lub słabo przepuszczalnych materii, gdzie więc skutkiem tego po każdym większym deszczu woda nie zdąży wsiąknąć, lecz albo przy terenie płaskim czy wgłębionem utworzy czasowe bagno, albo przy znaczniejszych opadach, staczając się gwałtownie na dół potworzy wyrwy i uniesie ze sobą części uprawnych pól do rowów i strumieni. W pierwszym wypadku tj. przy terenie bardziej płaskim, o ile jeszcze do tego dołączy się woda zaskórna, ziemia będzie stale zakwaszona, cyrkulacja powietrza kanalikami włoskowatemi i wszelkie procesy chemiczne jak i rozwój drobnoustrojów uniemożliwiony, słowem ziemia będzie nieczynna martwa; nie będą mogły udawać się na niej żadne szlachetniejsze rośliny, natomiast rozwinie się flora moczarów: trzcina i skrzyp. Choćby te objawy nie występowały do tego stopnia, lecz tylko w formie zaskorupiania się ziemi na powierzchni po każdym deszczu, czyli t. z. zlewności bardzo pospolitej u lössów to już wskazywać nam będzie na zbyt wielką ilość colloidów, które ściągamy wapnem, jak białko kurzego jaja ścina się pod działaniem octu. A więc wapno w pierwszej linii przyczyni się do zamieniania struktury takiej ziemi ale wapnować możemy tylko dostatecznie suche grunty, jeżeli nie chcemy wywołać skutku wręcz przeciwnego. A zatem wszystko doprowadza nas na domysł potrzeby osączenia. Po wszechnie dziś przyjętym dokonania tegoż jest drenowanie, które coraz bardziej zajmuje miejsce dawnych rowów otwartych z tym skutkiem, że rolnik po zasypaniu rowów zyskuje na przestrzeni uprawnej, na łatwości użycia wszelkiego rodzaju narzędzi dzięki jednolitości pola i na odpadnięcie kosztów corocznego wyczyszczenia całej sieci rowów, bo drewny dobrze założone nie wymagają poprawek^o całemi latami. Jeśli przytem dodamy, że sieć podziemna większych i mniejszych rurosięgów spełnia za razem niesłychanie ważne zadanie wentylacji ziemi, a więc doprowadzenie do głębszych warstw powietrza, a co za tem idzie podnosi czynność tej ziemi, to stanie się nam jasnym, iż zadania drenów nie zastąpi żaden system rowów.

Drenować byle jak potrafi każdy niefachowiec, lecz drenować dobrze może tylko specjalista. Od tego mamy biura melioracyjne i techników, by oni robotę tę wykonywali planowo, możliwie jaknajekonomiczniej i precyzyjnie. Dlatego tu szczegółów nie podaję a tylko w ogólnych zarysach powiem na czem polegać powinna dobroć drenowania.

1) Plan drenów winien być dokonany tak, by wymagał jaknajpłytszych przekopów nie płytszych wszakże jak 1 m. 20 cm., a to ze względu

na możliwość zatkania soczków korzeniami roślin uprawnych głębiej sięgających np. buraka cukrowego. 2) Rurociągi większe i zbieracze przy spadkach większych nie mogą być prowadzone równoległe ze spadkiem terenu. 3) Światło drenów przy gruntach obfitujących w t. z. rudy darniowe niemoże być mniejsza jak 2" w przeciwnym razie zbyt prędko rurki zachodzą osadem. 4) Technika ułożenia powinna być precyzyjna zwłaszcza przy łączeniach. 5) Porządek układania ziemi przy wyliczaniu i zasypywaniu rowków musi być zachowany, by ziemi jałowej z głębokich warstw nie ułożyć na wierzchu. 6) Wyloty muszą mieć od otworu w dół pionową powierzchnią gładkiego betonu; wtedy wszelkie zabezpieczające urządzenia przeciw żabom są zbyteczne. Najważniejszym zaś poza tem warunkiem jest utrzymanie wszędzie dobrego spadku, 1 55 cm. na 100 m. co może uważałbym za zbyteczne wspominać, gdyby nie to, że widziałem, jak odkopane rurki leciały w widocznym na oko przeciwnym kierunku spadku (wina przypuszczalna z braku dozoru przy układaniu.)

Te kilka uwag o technicznej stronie drenowania zrobiwszy, powracam do ogólnego charakteru niniejszego, by zaznaczyć, że widziałem z dobrym skutkiem drenowane najróżnorodniejsze ziemie począwszy od lotnych piachów i uważam naszą okolicę za specjalnie pod tym względem upośledzoną. Kładę to na karb. 1) Trudność komunikacji z siedzibami biur melioracyjnych. 2) Niefortunnych prób w paru majątkach, które odstraszyły innych gospodarzy i ustaliły opinię, że nasza ziemia drenowania nie potrzebuje. 3) Brak poparcia i ułatwień ze strony czynników rządowych. Dziś gdy drenowanie jest ogromnie kosztowne w stosunku do przedwojennego, nie mogą jednak nie rzucić hasła do wzmożenia pracy w tym kierunku, by drenując (że pozwolę sobie użyć biblijnych słów) skarbić sobie skarby, których ani mól, ani rdza, ani przedewszystkiem nieprzyjaciel nie zniczy, co przy dzisiejszej podaży pieniędzy mało wartościowych i lokowanie ich w innych mniej pewnych afektach jest chyba rzeczą godną zastanowienia.

Jestem stanowczo zatem, by nasze Towarzystwo Rolnicze wzięło w tym kierunku inicjatywę w swe ręce ułatwiając nam przedewszystkiem kontakt z biurami melioracyjnymi warszawskimi o tak wypróbowanej marce jak np. biuro inżynierów: Turczynowicza, ministra Ponikowskiego i Ski.

Adam Byszewski

Za pozwoleniem Cenzury.

Nakładem K. Steckiego, kierownika Pola Doświadczalnego w Kazimierzy Wielkiej.
Krakowska Drukarnia Nakładowa w Krakowie, ul. Kopernika 8.

BIBLIOTHECA
UNIV. IAGELL
CRACOVENSIS